

Politiska alternativ för främjande av en europeisk avtalsrätt

Sammanfattning

I utlåtandet behandlar utskottet Europeiska kommissionens grönbok om politiska alternativ för främjande av en europeisk avtalsrätt för konsumenter och företag, KOM(2010) 348. Syftet med grönboken är att genomföra ett offentligt samråd om alternativ för hur den inre marknaden kan stärkas genom arbetet med en europeisk avtalsrätt. I grönboken presenteras ett antal tänkbara alternativa sätt att gå vidare med detta arbete.

Utskottet är positivt till kommissionens initiativ till ett samråd om dessa frågor.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	8
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Politiska alternativ för främjande av en europeisk avtalsrätt

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Stockholm den 9 december 2010

På civilutskottets vägnar

Maryam Yazdanfar

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maryam Yazdanfar (S), Jan Ertsborn (FP), Magdalena Andersson (M), Anti Avsan (M), Carina Ohlsson (S), Maria Abrahamsson (M), Eva Bengtson Skogsberg (M), Jonas Gunnarsson (S), Hannah Bergstedt (S), Per Lodenius (C), Yilmaz Kerimo (S), Margareta Cederfelt (M), Jan Lindholm (MP), Otto von Arnold (KD), Carina Herrstedt (SD) och Amineh Kakabaveh (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Kammaren har i enlighet med 10 kap. 5 § riksdagsordningen den 23 juli 2010 hänvisat Europeiska kommissionens grönbok om politiska alternativ för främjande av en europeisk avtalsrätt för konsumenter och företag, KOM (2010) 348, till civilutskottet för granskning. I grönboken, som presenterades den 1 juli 2010, uppmanar kommissionen berörda parter att senast den 31 januari 2011 inkomma med synpunkter och svar på de frågor som tas upp i grönboken. Mottagna bidrag kommer att offentliggöras på Internet.

Företrädare för Justitiedepartementet har vid utskottets sammanträde den 9 november 2010 redovisat Regeringskansliets faktapromemoria (2009/10: FPM118). Regeringen har föranställt om remissbehandling av grönboken. Remissvaren finns tillgängliga i ärendet.

Bakgrund

Med sitt meddelande från 2001 om europeisk avtalsrätt, KOM(2001) 398, inledde kommissionen ett samråd om de problem som kan uppstå på grund av olikheter mellan medlemsstaternas avtalsrättsliga bestämmelser och om möjliga åtgärder inom området. Mot bakgrund av svaren utfärdade kommissionen 2003 en handlingsplan om en mer samordnad europeisk avtalsrätt, KOM(2003) 68. I handlingsplanen ansåg kommissionen att den europeiska avtalsrättens kvalitet och samstämmighet bör förbättras genom att en gemensam referensram som innehåller gemensamma principer, gemensam terminologi och modellregler fastställs. Referensramen ska kunna användas av EU:s lagstiftare vid lagstiftning eller ändring av lagstiftning. Arbetet med referensramen har skett inom ett nätverk av akademiker. Det avslutades i slutet av 2008 och resulterade i att ett utkast till gemensam referensram offentliggjordes (Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference, DCFR). Utkastet till gemensam referensram innehåller civilrättsliga principer, definitioner och modellregler, inklusive avtalsrätt och skadeståndsrätt. Utkastet omfattar bestämmelser som rör både kommersiella avtal och konsumentavtal. I arbetet med referensramen har även andra internationella avtalsrättsliga regelverk beaktats.

I syfte att bearbeta referensramen har kommissionen i april 2010 inrättat en expertgrupp som ska undersöka om det är genomförbart att skapa en användarvänlig europeisk avtalsrättsakt som både gynnar konsumenter och företag och dessutom är rättssäker. Gruppen ska bistå kommissionen med att välja de delar av utkastet till gemensam referensram som har direkt eller indirekt samband med avtalsrätt samt bistå med att omstrukturera, ändra och komplettera de utvalda bestämmelserna.

Grönboken om politiska alternativ för främjande av en europeisk avtalsrätt för konsumenter och företag handlar om hur kommissionen ska gå vidare med det arbete som bedrivs inom expertgruppen.

Grönbokens huvudsakliga innehåll

I grönboken konstaterar kommissionen att den inre marknaden grundar sig på ett stort antal avtal som regleras av olika nationella avtalslagar. Enligt kommissionen kan skillnader mellan nationella avtalsrättsliga bestämmelser innebära ytterligare transaktionskostnader och osäkerhet om det rättsliga läget för företagen och leda till brist på förtroende för den inre marknaden hos konsumenterna. Skillnaderna mellan avtalsrättsliga bestämmelser kan vidare innebära att företagen måste anpassa sina avtalsvillkor. Dessutom är nationella lagar sällan tillgängliga på andra europeiska språk, vilket innebär att marknadsaktörerna måste rådfråga en jurist som känner till lagarna i det rättssystem som kan komma att väljas. Delvis på grund av dessa orsaker kan, anför kommissionen, konsumenter och företag, särskilt små och medelstora företag som har begränsade resurser, vara ovilliga att utföra gränsöverskridande transaktioner. Denna ovillighet kan i sin tur hindra gränsöverskridande konkurrens, vilket är till nackdel för den sociala välfärden. Det är möjligt att konsumenter och företag från små medlemsstater är särskilt missgynnade. För att medborgarna ska kunna dra full nytta av den inre marknaden måste EU göra mer för att underlätta gränsöverskridande transaktioner.

Kommissionen anser att en europeisk avtalsrättsakt bör ta itu med problemen med olika avtalsrättsliga bestämmelser utan att medföra ytterligare bördor eller problem för konsumenter eller företag. Dessutom bör den säkra ett omfattande konsumentskydd. Inom det område som den täcker bör rättsakten vara omfattande och självständig, vilket betyder att antalet hänvisningar till nationella lagar eller internationella rättsakter bör minskas så mycket som möjligt.

Kommissionen konstaterar att en kommande europeisk avtalsrättsakt skulle kunna vara antingen icke-bindande och syfta till att förbättra EU-lagstiftningens enhetlighet och kvalitet eller bindande och utgöra ett alternativ till den befintliga mångfalden med nationella avtalsrättsordningar.

I grönboken presenterar kommissionen följande alternativ när det gäller hur man kan gå vidare med arbetet.

Alternativ 1: Offentliggörande av expertgruppens resultat

Resultatet av expertgruppens arbete skulle kunna göras tillgängligt genom publicering på Internet och tjäna som inspirationskälla vid utarbetandet av lagförslag och standardvillkor inom EU och i medlemsstaterna. På längre sikt skulle en utbredd sådan användning bidra till en frivillig samstämmighet mellan de nationella lagarna.

Alternativ 2: En officiell ”verktyglåda” för lagstiftaren

a) Kommissionens akt om en ”verktyglåda”

Med utgångspunkt i expertgruppens resultat skulle kommissionen kunna anta en akt (t.ex. ett meddelande eller kommissionens beslut) om europeisk avtalsrätt som kommissionen skulle använda som ett referensverktyg för att säkerställa lagstiftningens samstämmighet och kvalitet. ”Verktyglådan” skulle användas av kommissionen då utkast till förslag till ny lagstiftning utarbetas eller då befintlig lagstiftning ändras. En sådan rättsakt skulle träda i kraft omedelbart då kommissionen antagit den utan parlamentets och rådets godkännande. Parlamentet och rådet skulle emellertid inte behöva beakta kommissionens rekommendationer då de lägger fram ändringsförslag.

b) Interinstitutionellt avtal om en ”verktyglåda”

Expertgruppens arbete skulle kunna användas på det sätt som anges i (a) av såväl kommissionen som parlamentet och rådet genom att dessa ingår en överenskommelse om detta. Kommissionen, parlamentet och rådet skulle genomgående kunna hänvisa till ”verktyglådan” då de utarbetar utkast till och förhandlar om lagförslag som har betydelse för europeisk avtalsrätt.

Vid alternativ a) kan ”verktyglådan” börja användas omedelbart medan alternativ b) kräver att det först förs förhandlingar mellan institutionerna. Alternativ b) innebär dock att samtliga institutioner kommer att beakta ”verktyglådan”, vilket främjar enhetlighet.

Alternativ 3: Kommissionens rekommendation om europeisk avtalsrätt

Kommissionen skulle kunna rekommendera medlemsstaterna att, om dessa finner det lämpligt, införliva en rättsakt om europeisk avtalsrätt i sina nationella lagar. Detta skulle kunna ske antingen genom att de nationella avtalslagarna ersätts av den rekommenderade europeiska rättsakten eller att detta regelverk erbjuds som en frivillig ordning som avtalsparter kan välja som ett alternativ till den nationella lagen.

Alternativ 4: Förordning som inrättar en frivillig europeisk avtalsrättsakt

Genom en förordning skulle ett frivilligt avtalsrättsligt regelverk kunna införas i samtliga medlemsstaters nationella lagar som en ”andra ordning” vid sidan av den ”vanliga” avtalsrätten. Avtalsparter skulle därefter kunna välja att låta regelverket i denna förordning bli tillämpligt på deras avtal. Rättsakten skulle kunna vara tillämplig endast på gränsöverskridande avtal eller både på gränsöverskridande och inhemska avtal.

Alternativ 5: Direktiv om europeisk avtalsrätt

Ett direktiv om europeisk avtalsrätt skulle kunna antas genom vilket de nationella avtalslagarna harmoniseras på grundval av miniminormer.

Alternativ 6: Förordning som inrättar en europeisk avtalsrättsakt

En förordning om europeisk avtalsrätt skulle kunna ersätta de olika nationella lagarna. Förordningen skulle antingen kunna tillämpas endast vid gränsöverskridande transaktioner eller både vid gränsöverskridande och inhemska avtal.

Alternativ 7: Förordning som inrättar en europeisk civilrättsakt

En förordning liknande den i alternativ 6 skulle kunna utformas med den skillnaden att förordningen inte endast ska omfatta avtalsrätt utan även andra civilrättsliga frågor (t.ex. skadeståndsrätt).

Innehållet i övrigt

Grönboken tar även upp frågor om en europeisk avtalsrättslig akt ska tillämpas på avtal både mellan konsumenter och näringsidkare och avtal mellan näringsidkare, om den endast ska omfatta gränsöverskridande avtal eller inte samt om den ska avgränsas till att gälla Internethandel. Vidare avhandlas om en europeisk avtalsrättslig akt endast ska gälla centrala avtalsrättsliga frågor eller även omfatta andra närliggande rättsområden, om den ska fokusera på konsumenträttsliga frågor och hur den i övrigt ska förhålla sig till tvingande konsumenträttslig lagstiftning samt om den ska omfatta specifika bestämmelser för de vanligaste avtalstyperna (t.ex. tjänster och köp av varor). Också tillämpningsområdet för en europeisk civilrättsakt berörs. I grönboken tas även i viss utsträckning upp vilka utsikter till en enhetlig tillämpning inom hela EU som de alternativa lösningarna har, t.ex. i vad mån EU-domstolen skulle ha möjlighet att tolka de olika rättsakterna.

Utskottets överväganden

Faktapromemorian

I faktapromemorian redovisar regeringen sin preliminära ståndpunkt. Regeringen ser positivt på att kommissionen bjudit in till ett samråd beträffande hur arbetet med de europeiska avtalsrättsliga frågorna ska fortskrida. Arbetet bör resultera i ett enkelt och användbart avtalsrättsligt dokument som beaktar såväl avtalsfrihet som konsumentskydd. Regeringen erinrar om att ministerrådet tidigare har antagit slutsatser beträffande referensramens art och karaktär som huvudsakligen innebär att den ska vara ett hjälpmedel för EU:s lagstiftande organ, att den ska innehålla definitioner, allmänna principer och modellregler inom området avtalsrätt inklusive konsumenträtt och att den inte ska vara bindande. Denna position har även bekräftats av Europeiska rådet. Regeringen har stött ministerrådets och Europeiska rådets slutsatser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är positivt till att kommissionen inlett ett samråd om inriktningen på det fortsatta arbetet med de europeiska avtalsrättsliga frågorna. Liksom regeringen anser utskottet att arbetet bör resultera i ett enkelt och användbart avtalsrättsligt dokument som beaktar såväl avtalsfrihet som konsumentskydd. Enligt utskottets mening bör en utgångspunkt för det fortsatta arbetet vara att det avtalsrättsliga dokumentet ska vara ett hjälpmedel för EU:s lagstiftande organ och innehålla definitioner, allmänna principer och modellregler inom området avtalsrätt inklusive konsumenträtt men inte vara bindande för medlemsstaterna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Kommissionens grönbok KOM(2010) 348 slutlig Politiska alternativ för främjande av en europeisk avtalsrätt för konsumenter och företag.